

Ideoita arvokeskustelun käymiseen kouluyhteisössä

Huhtikuu 2025

Saija Pitkänen

ProKoulu-tutor

Tampereen perusopetus



Sisällysluettelo

Johdanto	3
Arvokeskustelun käyminen huoltajien kanssa	3
Arvokeskustelun käyminen henkilökunnan kanssa	4
Arvokeskustelun käyminen oppilaiden kanssa	4
Kolme suurta sanaa ja yhteisesti sovitut käyttäytymisodotukset	6

Johdanto

Tähän dokumenttiin on koottu ideoita ja vinkkejä arvokeskustelun käymiseen kouluyhteisössä. Ideat ovat peräisin ProKoulu-toimintamallia toteuttavasta Vuoreksen koulusta, jossa ne on testattu ja toimiviksi todettu. Vuoreksen koulussa arvoista on edelleen kehitetty käyttäytymisodotukset yhdessä oppilaiden kanssa, ja arvojen toteutumista ja hyvän huomaamista todennetaan ProKoulusta tuttujen muistukkeiden avulla. Positiivisen toimintakulttuurin luominen alkaa yhteisten arvojen sanoittamisella.

Jotta yhteisön on mahdollista sitoutua yhteisiin arvoihin ja ne siirtyvät osaksi arjen toimintaa, on ehdottoman tärkeää, että arvopohja on luotu yhdessä koulun henkilökunnan, oppilaiden ja huoltajien kanssa ja se on kaikkien tahojen allekirjoittama.

Arvokeskustelun käyminen huoltajien kanssa

Tässä yksi idea **arvokeskustelun käymiseen huoltajien kanssa**. Keskustelu kannattaa käydä vanhempainillan yhteydessä.

Ensin katsotaan kaikille yhteinen video (esim. rehtorin puhumana) yhteisen arvopohjan merkityksestä toimivassa ja turvallisessa kouluarjessa. Kun arvot ovat yhteisesti tavoiteltuja, niihin on helppoa vedota kaikessa koulun toiminnassa ja mahdollisissa ristiriitatilanteissa.

Vanhemmille esitetään kolme kysymystä, yksi kerrallaan.

- 1) Minkälaiseen kouluun haluat lapsesi lähettää?
- 2) Mitä koulu voi tehdä sille, että kaikki lapset haluavat tulla kouluun?
- 3) Mitä koti voi tehdä sille, että oma lapsi haluaa mennä kouluun?

Kysymyksiin pohditaan vastauksia korkeintaan 5min/kysymys pienissä ryhmissä. Vastaukset kerätään koululle luontaisimmalla tavalla (kynällä paperille, Padletilla, Formsilla tms.). Jokaisen kysymyksen pohtimisen jälkeen ryhmät esittelevät pikaisesti omat ajatuksensa muille.

Suosittellemme, että vanhempien vastaukset kohtiin 2) ja 3) kootaan yhteen ja lähetetään Wilman kautta kaikille huoltajille. Vertaispalaute vanhemmille on tehokkaampaa oman lapsen koulumotivoinnissa kuin koulun henkilökunnalta tulevat ohjeistukset.

Arvokeskustelun käyminen henkilökunnan kanssa

Tässä yksi idea **arvokeskustelun käymiseen henkilökunnan kanssa**. Keskustelu kannattaa käydä esim. Veson yhteydessä. Olisi tärkeää, että myös koulunkäynninohjaajat, oppilashuoltoryhmä ja kouluvalmentajat pääsisivät osallistumaan keskusteluun, koska toimintakulttuurin muutos on koko henkilökunnan asia.

Henkilökunta jaetaan noin 6 henkilön ryhmiin. Vastaukset kannattaa ainakin suuressa koulussa kerätä sähköisessä muodossa, jolloin niiden analysointi on helpompaa. Esitetään kysymykset yksi kerrallaan, vastausaikaa per kysymys noin 5min.

- 1) Minkälaiseen kouluun haluat tulla aamuisin töihin?
- 2) Mitä näet suurimpina esteinä tällaisen koulun aikaan saamiseksi?
- 3) Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeimpiä saavuttaa tällaisen koulun aikaan saamiseksi?

Pienemmässä koulussa vastaukset voidaan käydä yhteisesti läpi jokaisen kysymyksen jälkeen. Vastausten läpikäynnillä saattaa olla se hyöty, että toisten ajatukset auttavat jäsentämään omia ajatuksia ja toisaalta tarkastelemaan omia näkemyksiä myös kriittisesti. Suuressa koulussa vastaukset kerätään sähköisesti ja niistä tehdään myöhemmin koonti esim. Jotissa.

Arvokeskustelun käyminen oppilaiden kanssa

Tässä yksi idea **arvokeskustelun käymiseen oppilaiden kanssa**. Oppilaiden ikä täytyy suhteuttaa menetelmään. Minkään ikäisten kanssa ei pohdintaan kannata kerrallaan käyttää yhtä oppituntia kauempaa. Aiheen käsittelylle on hyvä varata ainakin kaksi oppituntia.

Oppilaat jaetaan mielellään sattumanvaraisesti noin neljän hengen ryhmiin. Mikäli luokassa ei ole hyvä ryhmähenki, kannattaa käyttää ensin aikaa "lämmittelyyn". Seuraavassa kaksi toimivaa keinoa alkulämmittelyiksi.

Katseet kiertävät

Asetutaan piiriin. Etsitään oma vasen olkapää, käsi merkiksi olkapäälle, tarkistetaan. Kun opettaja sanoo "nyt" jokainen lähtee katsomaan vasemmalta lähtien piirissä olijoita vuorotellen silmiin. Kun katseet jonkun piirissä olijan kanssa vahingossa kohtaavat, vaihdetaan paikkaa. Puhuminen on kielletty. Uudella paikalla lähdetään taas katsomaan piirissä olijoita vuorotellen jne. Opettajan tehtävä on huolehtia siitä, että jokainen vaihtaa paikkaa ainakin kerran. Kannattaa myös varautua siihen, että

leikki on monelle hankala. Ei kannata luovuttaa eikä hermostua, vaikka osa oppilaista ensin pelleilisi. Kokemuksen mukaan kaikki oppilaat rauhoittuvat oikeaan tekemiseen lopuksi.

Pikatutustuminen

Ollaan isossa piirissä. Tehdään jako kahteen. Jollei mene tasan, opettaja osallistuu. Ykköset menevät piirin keskelle ja kääntyvät kasvot ulkokehälle päin. Jokainen ulkopiiriläinen etsii itselleen sisäpiiriläisistä parin. Kannattaa huomauttaa, että tämä parin kanssa ollaan noin 3 sekuntia, joten valitsemiseen ei kannata käyttää aikaa.

Opettaja sanoo jonkin asian, joka molempien parista täytyy kertoa toiselle. Asiat voivat olla esim. "Kerro äitisi nimi." "Kerro isäsi nimi." "Kerro sisarustesi nimet." "Kerro lempivuodenaikasi/inhokkiruokasi/lempielokuvasi/lempivärisi/urheilujoukkueesi/harrastuksesi..." Jokaisen vastauksen jälkeen ulkopiiri liikkuu yhden sisäpiiriläisen vasemmalle. Näin jatketaan, kunnes ulkopiiri on käynyt kaikki sisäpiiriläiset läpi. Jos luokka on pieni, voidaan kierrättää niin ulko- kuin sisäpiiri kertaalleen.

Alkulämmittelyn tarkoituksena on uskaltaa ottaa pieni kontakti niihinkin oppilaisiin, joiden kanssa yleensä ei vietä aikaa. Tämä vaatii rohkeutta ja onnistumisesta kannattaa kehua. Samalla saadaan aikaan pieniä kohtaamisia arjessa, mikä on kaiken arjen hyvinvoinnin perusta.

Arvokeskustelu

Toteutetaan, kuten edellä huoltajien ja henkilökunnan kanssa. Ryhmät kannattaa arpoa. Oppilaat vastaavat kynällä paperille ja opettaja kerää vastaukset joko oppitunnin aikana tai myöhemmin eteenpäin lähetettäväksi. Jokaiseen kysymykseen on ryhmällä aikaa vastata korkeintaan 3 minuuttia.

- 1) Millainen on hyvä luokkakaveri?
 - a. Mitä tekee? Mitä ei tee?
- 2) Millainen on hyvä opettaja?
 - a. Mitä tekee? Mitä ei tee?
- 3) Millainen on hyvä koulupäivä?

Kannattaa luottaa oppilaiden kykyyn antaa asiallisia vastauksia. Hölmöt vastaukset eivät kuitenkaan mene eteenpäin, joten niitäkään ei kannata pelätä.

Yksi ryhmästä lukee ryhmän vastaukset muulle luokalle ääneen jokaisen kysymyksen jälkeen.

Kolme suurta sanaa ja yhteisesti sovitut käyttäytymisodotukset

Kun arvokeskustelut on käyty jokaisen ryhmän (henkilökunta, huoltajat ja oppilaat) kanssa, niistä kootaan kolme jokaisessa ryhmässä useasti esiin noussutta seikkaa, ja muutetaan nämä **Kolmeksi Suureksi Sanaksi**. Nyt koululla on kolme arvoa eli asiaa, joita kaikki tahot todistetusti haluavat tavoitella. Näin toimintakulttuurin muutokselle parempaan on olemassa realistiset mahdollisuudet.

Seuraava vaihe on luoda oppilaiden kanssa Suurista Sanoista yhteiset , eli mitä arjessa tehdään tai jätetään tekemättä, jotta tavoittelemamme asiat toteutuvat. Tähän työskentelyyn saat vinkkejä ja käytännön opastusta koulutetulta ProKoulu-tutorilta Saija Pitkäseltä. Ota rohkeasti yhteyttä!

Yhteystiedot

saija.pitkanen@tampere.fi

p. 0417300706